

1857

Og der blev lys!

Et kig ind i englens rige

”De skulle tage at prøve den hér!,” lyder det lunt fra den runde krofatter på den anden side af disken, og Niels Fyrmester kigger undrende på den lille flaske øl, han netop har fået stukket i hånden.

”De kalder den for ‘Wiibroeren’. Folk er helt vilde med den, og De kan prøve den for kun fire **skilling**¹,” smiler manden foran ham og nikker opmuntrende.

Niels Fyrmester løfter flasken op mod lokalets sparsomme lys og kigger på den nye **bayerske øl**², der bevæger sig mørkt mod glassets sider.

’Brygget på **humle og malt**³ – gæret i de kolde kældre under Kronborg’ står der med sirlig, tynd skrift på den påklitrede etiket, og Kronborgs fyrmester trækker lidt på smilebåndet, før han tager en tår.

Han er vant til øl på tønder. Alt det her med flasker er noget »københavneri«, tænker han

Skilling¹

En fælles møntenhed i Sverige, Norge og Danmark indtil 1874.

Bayersk øl²

En undergæret øl, hvis opskrift stammer fra Bayern i Tyskland.

Humle og malt³

Råvarer der bruges til at brygge øl.

– og må så alligevel indrømme, at »Wiibroeren« smager godt. Den glider bittert og svalende ned i halsen, og han tørrer efterfølgende dens skum af overlæben med et veltilfreds suk.

”Hvordan går det så oppe på slottet? Fyret lyser stadig, ser jeg!”

Kromanden kigger kortvarigt op på sin kunde, før han igen koncentrerer sig om at tørre bardisken af. Niels Fyrmester nikker.

*Niels Fyrmesters mund står
åben, hans puls banker
mærkbart i halsen, og hans
nakke er bøjet bagover i
forsøget på at følge lysstrålen
ud i intetheden.*

"Jow, jow – fyret lyser stadig. Vi var jo de første til at investere i det der nymodens **linseapparat**¹, ved De nok. Udviklet af **ham franskmanden**². Og det har vist sig at være en god forretning. Lyset når langt længere ud. Sejladsen på Sundet har aldrig været sikrere," siger han og smiler.

På en måde er det nu 15 år gamle linseapparat og fyrtårnets succes årsagen til, at han sidder her og venter på en vogn til hovedstaden.

Kongen har bedt ham deltage, når »det hvide lys« skal vises frem på Christiansborgs Ridebane klokken 20.30 - og Niels Fyrmester glæder sig. Den nye »**kulbuelampe**³« skulle kunne gøre nat til dag.

Han tager endnu en lang tår af sin øl, rejser sig og lægger de fire skilling på disken.

"Tak for **skænken**⁴!" siger han og trækker kappen over skuldrene, før han finder sin høje, sorte hat og træder ud på den travle Stengade.

Det er en lun sommerdag, og byens handlende kæmper om de få mennesker, der bevæger sig rundt på hovedstrøget.

Øresundstolden⁵ er netop blevet afskaffet. Skibene behøver ikke længere at ankre op for at betale told, og selvom det kun er fire måneder siden, at toldkammeret endegyldigt smækkede dørene i, så virker byen underligt

Linseapparat¹

En opfindelse, der revolutionerede fyrtårnenes evne til at lyse langt og målrettet.

Ham franskmanden ...²

Franskmanden Augustin Fresnel opfandt den første linse og revolutionerede dermed fyrbelysningen i hele verden.

Kulbuelampe³

Den første elektriske lyskilde. Udviklet af den franske videnskabsmand Foucault.

Skænken⁴

En drik, der er skænket ...

Øresundstolden⁵

En told, som kongen opkrævede af skibe, der sejlede fra Østersøen og gennem Øresund ved Helsingør og Helsingborg (1429-1857).

*Han føler sig overrumplet,
misser med øjnene i de skarpe
glimt, der lægger sig som
uroelige pletter i hans og de
andre tilskueres ansigter.
Fyrtårnet på Kronborg er for
intet at regne i dette selskab.*

Konkurs¹

Når man ikke kan betale sine
regninger og derfor må lukke sin
forretning.

Kalechevogn²

En kalechevogn er et let
hestekøretøj med kaleche.

tom. I takt med, at pengene er blevet færre, slås alle om de samme få kunder. Helsingør er ramt af voldsomme forandringer og en bidende konkurrence.

Niels Fyrmester kender flere familier, der har valgt at prøve lykken andetsteds. Flere, der er gået **konkurs**¹. Der er dog stadig nogle, der har det godt. Nogle, der faktisk har formået at gøre det endnu bedre end før, tænker Niels Fyrmester, da han passerer I. L Tvedes brænderi.

Carl Wiibroe* og Jens Levin Tvede*. To af byens driftigste herrer. Han kigger op på spritfabrikkens fire høje skorstene og den bølgende sorte røg, der vælter ud af dem. Lugten er gennemtrængende. Niels Fyrmester holder sit ærme op for næsen og misser med øjnene.

Kulrøgen kradser i halsen, lægger sig som et slør af aske på bygninger og sten. Alt i Helsingør er blevet lidt mere nusset at se på i de senere år. Ingen tvivl om, at det går godt for spritfabrikken. Spørgsmålet er bare, om det er sundt.

Da Niels Fyrmester træder op i den ventende **kalechevogn**² for at køre turen ind til Køben-

havn, kan han ikke lade være med at tænke på alle de nymodens ting, der finder vej til byen i disse år. Fyrtårnets linseapparat var bare begyndelsen på det hele. Nu kan man også få øl på flaske, ... og hjemme på slottet taler de om, at byen vil anlægge en jernbane. Om få år vil turen ind til København gå lynhurtigt - om få år behøver man slet ikke heste.

Da Niels Fyrmester træder over Marmorbroen og videre ind på Christianborgs Ridebane, kan han ikke lade være med at beundre det smukt udformede springvand, der ligger mørkt og majestætisk midt på banens grus.

Klokken er 19.30, og der er mange mennesker. Kvinder og mænd, børn og **gøglere**¹. Alle har de betalt entre for at komme ind og se aftenens store begivenhed. Niels Fyrmester kigger sig omkring. Bemærker **Kong Frederik 7.**^{*} og **Grevinde Danner**^{*}, der sidder hævet over menneskemængden på en lille **tribune**² – men dog tættere på end sædvanlig.

Det er endnu en ny ting. »**Junigrundloven**³«, som kongen underskrev for få år siden, har

givet folket større råderum. »Stemmeret« og »frihedsrettigheder«, som de kalder det.

Niels Fyrmester ryster lidt på hovedet og rynker brynene. Han er ikke helt tryk ved, at kongen sidder så tæt på mængden. Det er trods alt ikke længe siden, at Paris' gader stod i flammer og de revolutionære råb gjaldede hele vejen op gennem Tyskland.

Han bemærker, at kongen taler med J. J. A. Worsaa, der står med sin kommende hustru frøken Grevenkop-Castenschiold under armen. I de senere år har Frederik VII været optaget af at finde ind til vikingekongen »**Gorm den Gamles**«^{*} gravkammer, og det er Worsaa, der forestår udgravningerne.

"Hvad så, mester. Er du faldet i staver?" En tung barket hånd lander på hans skulder.

Det er Henrik fra brødfabrikken, der står bag ham med et stort smil og en hånd fuld af små

Gøglere¹

Artister og tryllekunstnere. Mennesker der 'gøgl'.

Tribune²

Scene

Junigrundloven³

Danmarks riges grundlov, fra 5. juni 1849. Den lov, som demokratiet er bygget på.

* Se '**Personer du bør kende**' bagerst i bogen.

sedler. Henrik har boet på Kronborg hele sit liv, kender hver en krog af slottet og er efterhånden blevet fast **inventar**¹ ved alle begivenheder.

"Har du fået én af de her?" spørger han og stikker en seddel i hånden på Niels Fyrmester.

"Det må da lige være noget for dig. Der står alt muligt om kulbuelampen og dens vej ind i byerne, siden den blev opfundet i 1810. Der går endda rygter om, at den skal bruges til at lyse Københavns gader op en dag. Hvis den altså falder i herskabernes smag!"

Henrik Brød nikker i retning af kongeparret og smiler.

"Kom, lad os gå tættere på," siger han og tager sin lidt mere forsigtige ven under armen.

Sammen bevæger de sig gennem den tætte menneskemængde. Henrik skubber sig venligt og smilende vej gennem rækkerne og sørger for, at Niels Fyrmester er godt med.

Inventar¹

Møbler og andre ting, man har derhjemme, i huset eller på kontoret.

Elskværdig²

En person, der er høflig og rar at være sammen med. En, der er værdig at elske.

Da de endelig når frem til ridebanens grus, puffer Henrik ivrigt til ham.

"Ej se, hvem der står dér! Det er jo ham digteren. **H. C. Andersen**^{*}. Ham, der var ven med ... hvad er det nu, han hedder? Ham, du altid taler om. Ham, der døde for nogle år siden. Nå jo. Ørsted! Ham, der opdagede ... elektro ... elektromagnetismen ... er det ikke det, du kalder det? Kom nu. Dér skal vi hen!"

Den aldrende fyrmester lader Henrik trække ham med, men mærker samtidig rødmen skylle op i sine kinder og forlegenheden træde ind. H. C. Andersen var en nær ven af hans store helt, den verdenskendte fysiker **H. C. Ørsted**^{*}. Ham, der faktisk er årsagen til, at han står her i dag. Det var Ørsted og senere hen den britiske fysiker **Michael Faraday**^{*}, der gjorde ham interesseret i lys og elektricitet - for fyret på Kronborg.

"God aften!"

Henrik letter høfligt på hatten og indkasserer et smil og et lige så **elskværdigt**² hatteløft fra digteren, der står stille og betragtede med en lille notesblok i hånden.

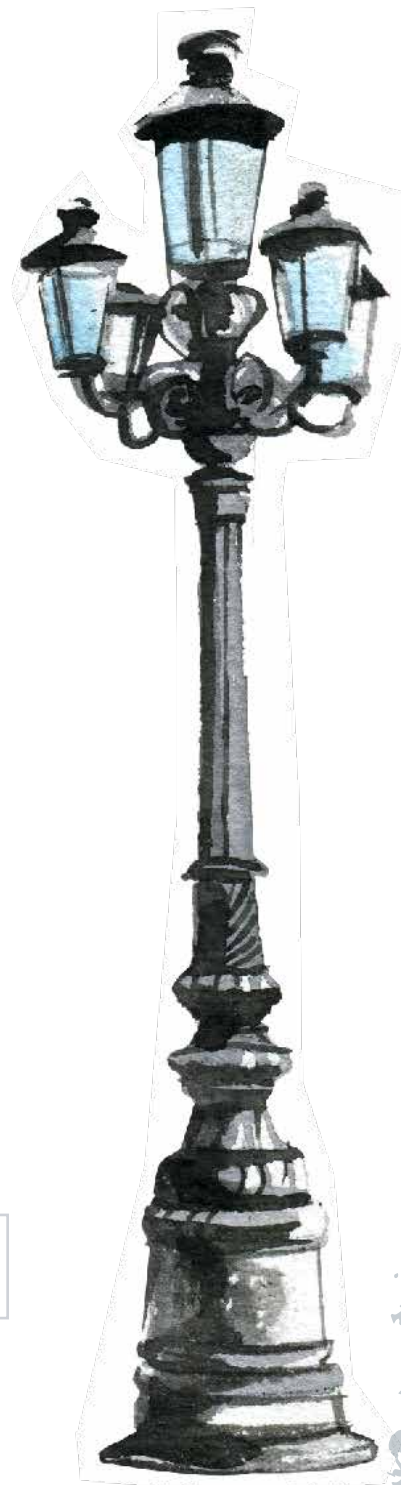
Som i trance bemærker han H.C. Andersen, der ligesom han selv kigger betaget på de voldsomme lyskegler og den strålende smukke fontæne. Han ser digteren bøje hovedet over sin blok og lade pennen fare hen over det uvirkeligt hvide pergament.

"Mine damer og herrer!! Velkommen til en ganske særlig aften. Velkommen til en uovertruffen oplevelse. Velkommen til ... Overkrigskommissær Christian Høegh-Guldberg!"

Sprechstallmeisteren træder til side og lader Tivolis kunstfyrværker træde ind på pladsen til jublende tilråb og højlydt **applaus**¹.

Musikken spiller i baggrunden, da den ældre herre først nikker i retning af kongeparret og så langsomt træder ind over gruset. Publi-

Applaus'
Bifald, folk
der klapper

kum jubler, da han løfter stokken, lader dens sølvhåndtag vaje som en fane over sit hoved og majestætisk går hen over Ridebanens grus, som var det en cirkusmanege.

Da han kun er få skridt fra springvandet i midten, løfter han hænderne og kigger sig omkring. Stilheden sænker sig.

”Deres Majestæter. Kære publikum. Velkommen! Velkommen til en stund i fremtidens tegn. Velkommen til en aften, der vil sende natten på flugt, bringe solen ind i vores hjerter og give os en idé om de helt fantastiske tider, vi har i vente. Fremskridtet, mine damer og herrer. Lyset og fremskridtets tid er på vej. Og det er ikke småting, vi som mennesker står over for!”

Høegh-Guldberg lader sit blik feje over pladsen. Stopper ved Frederik 7.

”Jeg ved, at De var inde at se mit fyrværkeri i Tivoli i går aftes, Deres Majestæt. Men det er for intet at regne mod det, jeg nu vil vise Dem

Dunkel¹
Mørk

Tusmørke²
Det særlige ‘næsten’-mørke,
der opstår, lige efter at solen er
gået ned.

og folket her til aften. En lyskilde uden lige. Et lys så stærkt, at selv den **dunkleste¹** vinternat må vige. Et lys, der vil få vand til at glitre som diamanter i **tusmørkets²** skær”.

En trommehvirvel fylder aftenluften, og Niels Fyrmester mærker forventningen brede sig i brystet. Han tager en dyb indånding, trækker vejret helt ned i maven og holder det.

”Kulbuelampen!! Kulbuelampen, mine damer og herrer!” råber Høegh-Guldberg, og en skrigende hvid lyskegle fylder aftenhimlen.

Den bevæger sig hen over himmelhvælvingen og skærer de fremmødte gæster i øjnene, så de forskrækket gisper og tager sig til ansigtet. Kniber øjnene i. Niels Fyrmesters mund står åben, hans puls banker i halsen, og hans nakke er bøjet bagover i forsøget på at følge lysstrålen ud i intetheden. Henrik, der står ved hans side, er for en gangs skyld stum.

Pludselig lyder der et klik, et brag, og så fyldes nattehimlen med et springvand af gnister og endnu flere lyskegler. Adskillige store kulbuelamper er blevet tændt. Fyrværkeriet springer mod sommerhimlen, og viltre raketter

blander sig med glimtene i springvandet, der med ét begynder at lyse. Dets vandstråler hopper og danser i det kraftigste hvide og vedvarende lys, Niels Fyrmester nogensinde har set.

Han føler sig **overrumplet**¹, misser med øjnene i de skarpe glimt, der lægger sig som urolige pletter i hans og de andre tilskuers ansigter. Niels Fyrmester har aldrig set noget lignende. Som i trance bemærker han H. C. Andersen, der ligesom han selv kigger betaget på de voldsomme lyskegler og den strålende smukke fontæne. Han ser digteren bøje hovedet over sin blok og lade pennen fare hen over det uvirkeligt hvide **pergament**²:

”Det lyste, som så man ind i englens rige”, står der med sirlig sort skrift på en side, der senere hen kommer til at fungere som en datidens hilsen til eftertiden.

Overrumplet¹

At blive forbløffet og stærkt overrasket.

Pergament²

Fint og let gennemsigtigt papir, der i gamle dage blev fremstillet af dyreskind

Etiket³

Mærkat på en flaske eller et glas, der fortæller om indholdet.

Niels Fyrmesters mund står åben, hans puls banker i halsen, og hans nakke er bøjet bagover i forsøget på at følge lysstrålen ud i intetheden.

Fiktion, baseret på virkelige hændelser fra 1800-tallets Kronborg Slot – og i dette tilfælde hovedstaden.

Skulle du have lyst til at finde frem til H.C. Andersens ord om det hvide lys' indtog i København, så er det rent faktisk at finde via en simpel søgning på internettet, hvor der i øvrigt også står, at kulbuelamperne først for alvor kom ind i de danske byer som gadelygter i 1880'erne og 1890'erne. Desuden er det måske interessant at vide, at Wiibroes lagerøl, som Niels Fyrmester tog en slurk af før den lange tur til København, rent faktisk var kommet i handlen året før – i 1856 – men at den først for alvor blev maskinelt tappet og udstyret med maskinproducerede **etiketter**³ ved lanceringen i 1897. Nutidens ølvariant ›Classic‹ er en moderne udgave af den bayerske øl – og altså også af ›Wiibroeren‹.